

امروز شبیه به آثار جلال باشد. مادر همین دوره ۱۲۵۰ رمان دریافت کرده‌ایم یعنی حتی سطح تولید ادبی امروز بسیار متفاوت است با روزگاری که جلال و نویسندگان آن دوره داشتند. البته این به این معنی نیست که همه آثار عالی هستند. اما نمایانگر این نکته است که شرایط هم به لحاظ سبک‌های ادبی و هم به لحاظ کمیت تغییر کرده است. جلال یک راهنما و نشانه است برای جهت‌یابی تعهدی که نویسنده نسبت به مردم و جامعه دارد.

وی ادامه داد: این رویکرد قطعاً در جایزه جلال ملاک است و خودش را در فرم و محتوای آثاری که به مراحل نهایی می‌رسند نشان می‌دهد. قطعاً این رویکرد ستون اصلی جایزه جلال است که به عنوان یک امر بین‌ذهنی میان کلیه داوران وجود دارد و به آن توجه ویژه دارد. جایزه جلال باید زمینه‌ای را فراهم کند که کشور به صورت گسترده‌تر در حوزه ادبیات رو به سوی حوزه‌های بین‌المللی داشته باشد و در زمینه رمان، داستان کوتاه و نقد ادبی، بتواند سهم خودش را از اعتبار بین‌المللی دریافت کند.

چالش‌های دیگر جایزه جلال....

برگزیدگان این جایزه در انتهای این رویداد عموماً برای مخاطب عام شناخته نمی‌شوند. همچنین رسانه‌ها عموماً با بررسی مختصری از روی این آثار می‌گذرند و نویسندگان و پدیدآورندگان آن برای عموم مردم همچنان در سایه ابهام باقی می‌مانند. البته با توجه به سرانه مطالعاتی که در کشور وجود دارد عدم آشنایی مخاطب عام با رمان‌نویسان معاصر ایران یک قیاس مع الفارق است چرا که نه تنها برگزیدگان جایزه جلال، بلکه برگزیدگان سایر جایزه‌های ادبی در جهان نیز عموماً برای مخاطب عام شناخته شده نیستند. تنها راه ارتباطی موثری که میان مخاطب عام و حوزه ادبیات و رمان در طول این سال‌ها قابل لمس بوده آثاری بوده است که با اقتباس ادبی به حوزه فیلم و سریال راه پیدا کرده‌اند و البته این در صورتی است که اثر تصویری در جلب نظر مخاطب موفق عمل کرده باشد. مانند سریال «یاقی» اثر محمد کارت که اقتباسی بود از رمان «سالتو» نوشته‌ای از مهدی افروز منش و یا اثر سینمایی «شهاب‌های روشن» به کارگردانی فرزاد مومن که برگرفته از کتابی به همین نام و نوشته‌ای از داستایوفسکی است.

یکی از عمده بحث‌های چالشی اقتباس ادبی این است که کارگردانی که اخیراً در حوزه اقتباس ادبی وارد شده‌اند خود را مولف دوم اثر می‌دانند و با بهره‌گیری از اقتباس نوع سوم یعنی اقتباس آزاد هیچگونه پایبندی و وفاداری به اثر اول ندارند هر چند که این مسئله از نظر آکادمیک، قابل امکان است. اما به مرور زمان این شکاف سبب شده است که رمان‌نویسان از یک طرف و از طرف دیگر کارگردانان خود را از ورود به این چالش بر حذر دارند. اینکه مولف اول، از رویکرد اقتباسی کارگردان و اثر نهایی راضی نیست به کرات دیده شده و هر چند که به لحاظ قانونی حق امتیاز اثر نیز خریداری شده باشد اما این نارضایتی که عمدتاً از سوی نویسنده است، سبب شده کارگردان به دلیل خاطره تلخی که از اقتباس داشته است، سعی می‌کند در تجربه‌های بعدی خود را وارد این چالش نکند. به نظر می‌آید با این تفاسیر، بهتر است که جایزه ادبی جلال با توجه به زمانه حاضر و فاصله عمیقی که در تاسیس این جایزه یعنی ۱۷ سال پیش داشته است، به موارد آسیب‌شناسانه که آفت رمان و داستان امروز شده است، توجه کند.

اول اینکه رمان در روزگار امروز جنبه نوستالژیک پیدا کرده و برخی خوانندگان نه برای فهم، خوانش و لذت بردن از دنیای متن بلکه برای کامل کردن کلکسیون خود به سراغ خوانش آثار ادبی جهان می‌پردازند. از همین رو معمولاً به آثار کلاسیک ادبی جهان که پر فروش‌ترین کتاب‌های ادبی امروز است روی می‌آورند و روش مواجهه با این آثار، نوستالژیک و موزه‌وار است. این مسئله سبب شده است که خوانندگان امروز، رمان‌نویسان معاصر ادبیات ایران و در ادبیات جهان را نشناسند. دومین مسئله این است که مخاطب امروز مخاطب تصویر و صداست و بیشتر به دنبال رسانه‌های فیلمیک، پادکست‌های صوتی و... است. با این وضع باید به این نکته توجه کرد که چه آثاری می‌توانند از این گذرگاه سخت عبور کنند و با توجه به مزاج مخاطب امروز چه سبک ادبی می‌تواند، نیاز به خواندن رمان و داستان را در مخاطب احیا کند و یا به صورت چند رسانه‌ای قابلیت نشر داشته باشد.

به زعم نگارنده چنانچه جایزه ادبی جلال بتواند با کمک رسانه‌ها این رویداد را به لحاظ جریان‌مندی و نامزدهای احتمالی پویا جلوه دهد، استدلال‌های داوری را از انتخاب و یا حذف یک اثر در رسانه توضیح و تبیین کند. می‌تواند اعتماد مردم را جلب کند اینگونه شاید بتوان گامی فراتر نهاد و دیگر استنباط نشود که تمامی رویدادهای این جایزه پشت درهای بسته صورت می‌گیرد. همچنین داوران می‌توانند مردم را از مراحل نهایی انتخاب مطلع کنند و یا مانند جشنواره فجر گزینه آراء و نظر مخاطبان را نیز در این رویداد شرکت دهند.

معاونت شعر و داستان، خانه کتاب و ادبیات ایران در پاسخ به این سوال که؛ چرا رویداد ادبی جایزه جلال تاریخ مشخصی در برگزاری، اعلام نامزدها و اختتامیه ندارد، اضافه کرد: در آیین‌نامه جایزه، زمان اختتامیه به طور کامل و واضح ذکر شده و همزمان با تولد جلال آل احمد است. اما در طول این دوره‌ها گاهی مراحل اجرایی به جهت کثرت آثار، آنقدر پیچیده و طولانی می‌شود که به این زمان بندی نمی‌رسیم. وی با اشاره به اینکه اصل مهم این رویداد، متکی بر خواندن تمام کتاب‌های ادبی در طول سال است، گفت: همکاران من در سال‌های مختلف سعی کرده‌اند که دقت را فدای زمان نکنند و با حوصله و دقت زیاد آثار را مورد بررسی قرار دهند. در سال‌های گذشته به زمانی که در آیین‌نامه مشخص شده بود نزدیک‌تر بودیم اما طبیعتاً مسائل به دلیل تغییرات دولت و تغییراتی که متعاقباً در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی داشتیم این زمان یک مقدار طولانی‌تر شد.

به گزارش خبرنگار صبا در دوره هفدهم جایزه جلال؛ در بخش داستان بلند و رمان ۱۲۶۵ اثر، در مجموعه داستان کوتاه ۳۹۶ اثر، در بخش مستند نگاری ۲۴۹ اثر، در بخش نقد ادبی ۱۱۶ اثر و مجموعاً ۲۵۲۶ اثر به دست هیئت انتخاب رسیده است.

مسعود کوثری:

آثار جلال تماماً معیار ادبیات معاصر ایران نیست

اسم جایزه جلال به طور ناخودآگاه برای مخاطب این حس را ایجاد می‌کند که شاید پل ارتباطی میان سیاست‌گذاری‌های این رویداد و منش قلم جلال وجود دارد. مسعود کوثری درباره نامگذاری جلال بر روی این رویداد ادبی گفت: در واقع این جایزه به افتخار و پاسداشت نام جلال آل احمد است. طبیعتاً آثار ادبی امروز با آثار دوره‌ای که جلال می‌زیست، تفاوت‌های زیادی دارد. آثار جلال تماماً معیار ادبیات معاصر ایران نیست. اما الگویی است از تعهدی که جلال نسبت به مردم ایران داشته و در آن سنگ تمام گذاشت.

وی در ادامه عنوان کرد: با توجه به تغییرات فرهنگی، اجتماعی و... فکر می‌کنم به لحاظ مضمونی، شکل و محتوا ضرورتی ندارد که آثار

رویت کند و کاملاً به شیوه، اهداف، فرایند داوری و نحوه برگزیدگان آن مشرف شود. این جایزه جزو شفاف‌ترین جوایز است که رویکرد خود را به صورت مشخص و با صدای بلند اعلام کرده است و درباره اینکه اشاره کردید برخی مفادهای آیین‌نامه با توجه به زمان نیاز به تغییر دارد باید بگویم، در چند دوره پیشین و این دوره گفت‌وگوهایی با دبیران شورای علمی و اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی صورت گرفته است و تغییرات مختصری که لازم بود لحاظ شده است. مثلاً نامگذاری یکی از بخش‌های جایزه که مستندنگاری و تاریخ‌نگاری بود تبدیل شده است به مستند نگاری و تاریخ‌نگاری از آن حذف شده است.

وی درباره اینکه آیا برای تغییرات کلی‌تر در جایزه جلال نیاز به تصویب و تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی دارند، اذعان کرد: برای تغییر مصوبه باید خود شورا این تصمیم را بگیرد، به این صورت که پس از دو سال کار پژوهشی، سندی قابل دفاع به شورا ارائه شود. سپس سند در نوبت بررسی قرار می‌گیرد و پس از بررسی در صورت تأیید اولیه در جلسه عمومی مطرح و چنانچه مورد قبول قرار بگیرد، مصوبه اصلاح و ابلاغ می‌شود. معاونت شعر و داستان در ادامه تصریح کرد: اما نکته مهم این است که شاید با توجه به این پروسه زمان‌بر، ما عادت کرده‌ایم که به جای تغییر و صرف زمان برای این اتفاق، همت خود را بگذاریم بر اینکه این رویداد را طبق همان مصوبات به بهترین شکل برگزار کنیم، تا اینکه بخواهیم مصوبات جدیدی به آن اضافه و یا از آن حذف کنیم، هر چند که به نظر لازم است چند مصوبه در این آیین‌نامه اصلاح شود. اما به طور کلی مصوبات این آیین‌نامه به لحاظ شفافیت یک امتیاز محسوب می‌شود که به این جایزه کمک کرده است. با توجه به اینکه تنها عناصر متغیر در برگزاری این رویداد، مبلغ جایزه و تاریخ برگزاری آن بوده است که همواره برای بعضی محل چالش و بحث است، محقق درباره این تغییرات گفت: جایزه جلال همچنان جزو گران‌ترین جایزه‌های کشور در حوزه کتاب محسوب می‌شود. مصوبه‌ای که از آغاز بنیان‌نهاد شد با توجه به شرایط تورمی کشور شدنی نبود. اما همچنان با توجه به اهمیت آن از گرانترین جایزه‌های ادبی است. در آیین‌نامه بخشی از وظایف بر عهده هیئت امنای جایزه گذاشته شده است. به طور مثال تغییر مبلغ جایزه هم در همین هیئت امنای مطرح و تغییر داده شد.